

комунікативної ситуації; вміння соціально-етикетної поведінки згідно зі статусно-рольовими відносинами адресата та адресанта; вміння застосовувати стратегії співпраці тощо. Для практичного застосування набутих умінь у ситуаціях ділового спілкування, максимально наближених до реальної професійної діяльності, ми вважаємо за доцільне в кінці циклу надавати ділову гру як метод перевірки рівня володіння продуктивними компетентностями у СПР з використанням ЕП. Змістовою базою для проведення такої форми СПР є навчальний матеріал модуль ЕП (*Effective business communication, Business telephone calls, Business meeting, Business presentation, Business negotiations*), а саме ділові ігри, пов'язані з такими ситуаціями ділового спілкування: у *говорінні* – ділове інтерв'ю (співбесіда), ділові зустрічі, ділові телефонні контакти, ділове засідання, ділова презентація, ділові переговори щодо надання послуг, укладання угод чи контрактів; у *письмі* – ведення ділового листування; написання й оформлення резюме (CV) (заява), ділових контрактів та угод, простих есе, коротких звітів, тез доповідей і ділових презентацій; фіксування різного виду повідомлень.

Така форма СПР студентів має певні переваги щодо активізації процесу вдосконалення мовленнєвих умінь ділового усного та писемного спілкування, оскільки у ділових іграх вдосконалення АКК у діловому спілкуванні відбувається на фоні професійної діяльності майбутніх економістів, і це сприяє формуванню навчальної мотивації. Слід також зазначити, що студенти виконують певні соціально-комунікативні ролі в ситуаціях ділового спілкування і, таким чином, здійснюють типову для цих ролей діяльність, що розвиває особистість майбутнього економіста.

Таким чином, у рамках нашої статті ми визначили форми СПР з ДАМ і запропонували їх реалізацію у створеному нами ЕП для самостійного позааудиторного навчання англомовного ділового спілкування.

Наступним напрямом нашої роботи буде експериментальна перевірка методики організації СПР студентів з ДАМ засобами ЕП.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гусак Т. М. Підвищення самостійності студентів під час вивчення іноземних мов / Т. М. Гусак, О. Г. Малінко // Педагогіка і психологія. – 2000. – № 4. – С. 61–69.
2. Каменева Т. М. Методика навчання майбутніх менеджерів ділового писемного спілкування англійською мовою з використанням електронного підручника: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Тетяна Миколаївна Каменева. – К., 2010. – 258 с.
3. Коряковцева Н. Ф. Современная методика организации самостоятельной работы для изучающих иностранный язык / Наталия Федоровна Коряковцева. – М. : АРКТИ, 2002. – 176 с.
4. Програма з англійської мови для професійного спілкування / Г. С. Бакаєва, О. А. Борисенко, І. І. Зуєнко та інші. – К. : Ленвіт, 2005. – 119 с.
5. Тамбовкина Т. Ю. Развитие профессиональной автономии иностранного языка с использованием метода проектов / Т. Ю. Тамбовкина // ИЯВШ. – 2000. – № 5. – С. 63–67.
6. Ягельська Н. В. Методика організації самостійної роботи студентів над англійською мовою з використанням професійного мовного портфеля : дис.... канд. пед. наук : 13.00.02 / Наталія Валеріївна Ягельська. – К., 2005. – 183 с.
7. Hurd S. Developing autonomy in a distance language learning context: issues and dilemmas for course writers / S. Hurd, T. Beaven, A. Ortega. – Oxford : Oxford University Press, 2001. – 370 p.

УДК: 37:811.11

Асоянц П. Г.
професор КНЛУ,
Іванова О. О.
аспірант кафедри методики
викладання іноземних мов КНЛУ

МЕТОДИЧНІ ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

У статті розглядаються методичні переваги використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі формування англомовної професійно орієнтованої лексичної компетентності. Сформульовано визначення поняття інформаційно-комунікаційних технологій, розглядаються їхні основні дидактичні можливості та педагогічні цілі розробки зазначених технологій.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, професійно орієнтована лексична компетентність, технології навчання.

Асоянц П. Г., Іванова О. А. Методические преимущества использования информационно-коммуникационных технологий в процессе формирования англоязычной профессионально ориентированной лексической компетентности. В статье рассматриваются методические преимущества использования информационно-коммуникационных технологий в процессе формирования англоязычной профессионально ориентированной лексической компетентности. Сформулировано определение понятия информационно-коммуникационных технологий, рассматриваются их основные дидактические возможности и педагогические цели разработки указанных технологий.

Ключевые слова: *информационно-коммуникационные технологии, профессионально ориентированная лексическая компетентность, технологии обучения.*

Asoyants P. G., Ivanova O. O. Methodical Advantages of Information and Communication Technology Use in the Development of English Professionally Oriented Lexical Competence. *The article deals with the advantages of information and communication technology use in the development of English professionally oriented lexical competence. The term "information and communication technology" has been defined in the article. Its didactic potential and main educational aims have been analyzed. We have also studied main information and communication technology based teaching techniques.*

Key words: *information and communication technology, professionally oriented lexical competence, teaching techniques.*

Сьогодні спостерігається підвищений інтерес до вивчення іноземних мов, зокрема англійської, адже соціальна значущість іноземних мов у процесі розвитку сучасної людини є досить високою. Знання іноземної мови у сучасному суспільстві є невід'ємним компонентом процесу досягнення професійного та особистого успіху, а також результативної міжнародної співпраці у різних сферах. Саме тому вміння спілкуватися іноземною мовою з колегами, використовуючи професійну термінологію, є таким важливим сьогодні. Без професійного володіння іноземною мовою сьогоднішньому випускнику вищого навчального закладу (ВНЗ) буде складно знайти цікаву роботу з достатнім рівнем заробітної платні та перспективами кар'єрного зростання у майбутньому. Володіння іноземною мовою також дозволяє людині здійснювати професійну діяльність на високому рівні, адже такий співробітник має можливість бути в курсі нових розробок і досягнень у різних галузях, зокрема у сфері його професійних інтересів.

На сучасному етапі основною метою вивчення іноземної мови у немовному ВНЗ є формування у студента комунікативної компетентності, рівень якої дозволить людині вільно спілкуватися іноземною мовою у повсякденному житті, а також під час професійної діяльності. Тобто сьогодні у системі вищої освіти особливої актуальності набуває професійно орієнтований підхід до навчання іноземної мови, адже він передбачає формування у студентів здатності здійснювати іншомовне спілкування в конкретних професійних, ділових, наукових сферах, а також у ситуаціях із урахуванням особливостей професійного мислення.

Питання щодо необхідності впровадження професійно орієнтованого навчання іноземних мов фахівців різних галузей неодноразово піднімалося як у вітчизняній, так і в зарубіжній літературі. Перші вагомі дослідження цієї теми з'явилися ще у 60-х роках минулого століття у зарубіжній методиці викладання іноземних мов. Відомі дослідники, серед яких Т. Hutchinson, С. Kennedy, Р. Robinson та інші визначили зміст і структуру цього процесу, а також обґрунтували необхідність саме професійно орієнтованого навчання іноземної мови. Що стосується вітчизняних досліджень цієї теми, то існує низка наукових публікацій, пов'язаних з професійно орієнтованим навчанням. Це свідчить про досить високий інтерес учених до теми, а також про те, що незважаючи на велику кількість робіт, тема все ще залишається актуальною та не є цілком вивченою. Серед наукових праць на зазначену тему ми можемо виділити кілька напрямів досліджень. По-перше, дослідження та аналіз різних аспектів професійно орієнтованого навчання у педагогічному ВНЗ і формування професійно орієнтованої компетентності майбутнього викладача. По-друге, вивчення особливостей професійно орієнтованого навчання іноземної мови студентів немовних ВНЗ. Саме цей напрям досліджень привертає нашу увагу.

Вивчаючи зазначену проблему, вітчизняні дослідники ще у 70–80 роках минулого століття визначили необхідність професійно орієнтованого навчання, що в першу чергу передбачає профільну орієнтацію відбору мовного матеріалу, зокрема термінологічної лексики, пов'язаної з майбутньою спеціальністю студентів. Пізніше вчені дійшли висновку, що професійна діяльність має вузьку спеціалізацію, тобто в межах кожної спеціальності існує окрема мікромова, яка відрізняється лексичним складом. Саме тому сьогодні актуальним питанням є відбір змісту навчання для кожної окремої спеціальності та його організація. Вирішення цієї проблеми має певні ускладнення, адже методисти та викладачі іноземної мови, як правило, не мають професійної компетентності у кожній окремій галузі знань, тобто у них відсутня спеціальна освіта та підготовка – технічна, економічна тощо.

Важливим аспектом професійно орієнтованого навчання іноземної мови є формування лексичної компетентності студентів, адже це в першу чергу словниковий запас, за рахунок якого відбувається обмін інформацією між людьми. Проблема формування іншомовної професійно орієнтованої компетентності розглядається у різноманітних аспектах. Питання пошуку шляхів підвищення ефективності навчання фахової лексики саме студентів немовних спеціальностей вивчали такі дослідники, як Н. Д. Аносова, В. Д. Борщовецька, Т. Б. Вепрева, Ю. В. Гнаткевич, Т. В. Грецька, Е. В. Мірошніченко, Л. Г. Медведева, Т. М. Панова, М. А. Педанова, Н. С. Саєнко, І. О. Свердлова, R. Carter, M. McCarthy, C. Rimmer та ін. Незважаючи на увагу вчених-методистів до проблеми навчання іншомовної фахової лексики у немовному ВНЗ, на даний час все ще залишається актуальним питання розробки методики формування англійської професійно орієнтованої лексичної компетентності. Одним із шляхів вирішення зазначеного питання є використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у процесі навчання, адже вони надають можливість викладачу брати опосередковану участь у самостійній роботі студентів та здійснювати її контроль, використовуючи для цього

засоби телекомунікацій і мережі Інтернет. Сучасний викладач має цілу низку можливостей для використання ІКТ у навчальному процесі, адже він має доступ до банків даних, інформації з мережі Інтернет, численних електронних навчальних посібників, словників і довідників, програм, які автоматизують контроль знань (тести, залікові матеріали, підготовлені за допомогою мов програмування), форумів та ін. Завдяки використанню ІКТ відбувається актуалізація змісту навчання, є можливим інтенсивний обмін інформацією між партнерами, інтеркультурний процес навчання набуває динамічного характеру. Під час цього процесу викладач не лише навчає, виховує та надає можливості для розвитку студенту, а й отримує потужний стимул для самоосвіти, власного професійного зростання та творчого розвитку.

Потрібно зазначити, що ІКТ, які існують сьогодні у освітньому просторі, не розроблялися з метою вирішення саме освітніх питань. Однак вони є універсальними, тобто мають властивості, необхідні для того, щоб зробити процес передачі знань більш ефективним. Це означає, що ІКТ мають величезні дидактичні можливості для створення інформаційно-освітнього середовища.

Проблеми інформатизації освіти висвітлювались у працях таких вчених, як О. О. Андреев, В. А. Красильникова, Є. С. Полат, В. І. Солдаткін та ін. Сучасними проблемами дослідження можливостей застосування ІКТ у навчальному процесі займаються П. Г. Асоянц, Т. І. Коваль, Т. М. Каменєва, Н. В. Майєр, О. С. Синєкоп та ін. Незважаючи на цілу низку праць, присвячених досліджуваній темі, актуальним залишається питання використання ІКТ у процесі формування мовних компетентностей студентів у ВНЗ, зокрема лексичної компетентності, адже ІКТ мають величезний потенціал у цій сфері.

Метою цієї статті є дослідження та визначення методичних переваг використання ІКТ у процесі формування англійської професійно орієнтованої лексичної компетентності. Мета дослідження зумовлює необхідність вирішення таких завдань:

- визначити поняття ІКТ, дослідити особливості їх використання у навчальному процесі;
- дослідити особливості формування англійської професійно орієнтованої лексичної компетентності у немовному ВНЗ;
- визначити методичні переваги використання ІКТ у процесі формування англійської професійно орієнтованої лексичної компетентності.

Отже, ІКТ надають можливості роботи з інформацією, які здійснюються за допомогою обчислювальної техніки, а також засобів телекомунікації. До них належать комп'ютери, мобільні телефони, супутникові навігаційні системи, електронні інструменти та записуючі пристрої, радіо, телебачення, комп'ютерні мережі, супутниковий зв'язок, тобто все, що допомагає збирати, обробляти, зберігати та передавати інформацію в електронному вигляді. ІКТ включають технічні (обладнання) і програмні засоби (ті, що використовуються обладнанням) [3, с. 206]. Це лише одне з можливих визначень ІКТ, адже різні дослідники визначають це поняття по-різному. Наприклад, А. С. Грінберг і І. А. Король визначають це поняття як сукупність методів, способів, прийомів і засобів обробки документованої інформації, що містить прикладні програмні засоби, і регламентованого порядку їх використання, а також реалізує інформаційний процес відповідно до заданих вимог [2, с. 23].

Як зазначалося вище, використання ІКТ має низку дидактичних можливостей, а саме:

- оперативна підготовка, редагування та обробка інформації;
- відображення та передача інформації у текстовому, графічному, звуковому, анімаційному та відеоформатах;
- зберігання, систематизація та резервування інформації;
- швидкий пошук необхідної інформації;
- розповсюдження інформації у різних формах за допомогою засобів ІКТ;
- забезпечення доступу до віддалених баз даних (електронних бібліотек);
- завантаження інформації з різних носіїв;
- передача інформації у будь-якому вигляді та обсязі одночасно великій кількості користувачів;
- комунікація та взаємодія за допомогою мережевих сервісів;
- демонстрація інформації на екрані, що дозволяє організувати її групове обговорення.

Саме тому сучасні ІКТ можуть бути основою для створення інформаційно-освітнього середовища. Але сьогодні також існує низка проблем, пов'язаних із впровадженням ІКТ у навчальний процес. Серед основних труднощів ми можемо виділити:

- відсутність системного підходу до застосування ІКТ у процесі навчання;
- «неінтегрованість» існуючих інформаційних ресурсів у навчальні програми;
- необхідність трудомісткої роботи викладача з підбору та підготовки лексичного наповнення комп'ютерних програм;
- відсутність у значної частини викладачів знань та/або інформації про можливості використання ІКТ;
- фінансові труднощі, через які значно уповільнюються темпи впровадження ІКТ у навчальний процес [4, с. 20].

Незважаючи на вищезгадані проблеми, впровадження ІКТ у навчальний процес відбувається швидкими темпами, адже функціональні властивості сучасних ІКТ надають не лише необмежені можливості роботи з

інформацією, а й дозволяють підвищити рівень доступності освіти, забезпечити безперервність процесу її отримання, розвиток особистісно-орієнтованого навчання, незалежність навчального процесу від місця та часу навчання, а також розвиток самостійної творчої особистості. Все це сприяє підвищенню якості освіти.

Сучасні дослідники виділяють такі педагогічні цілі розробки ІКТ, які впроваджуються у навчальний процес: розвиток особистості людини, яка навчається, її підготовка до життя в умовах інформаційного суспільства, що передбачає розвиток мислення, комунікативних можливостей, умінь здійснювати експериментально-дослідницьку діяльність, а також формування інформаційної культури; інтенсифікація всіх рівнів навчально-виховного процесу, тобто підвищення ефективності та якості процесу навчання за допомогою реалізації можливостей комп'ютерних засобів навчання, забезпечення стимулів, які активізують пізнавальну діяльність студентів, поглиблення міжпредметних зв'язків завдяки використанню сучасних засобів обробки інформації під час вирішення завдань різних предметних галузей; вдосконалення інформаційно-методичного забезпечення педагогічної діяльності, яке полягає у значному розширенні інформаційно-методичної підтримки викладачів і студентів, розширенні можливостей спілкування та співпраці на основі комп'ютерних засобів комунікації, створенні єдиного інформаційно-освітнього середовища за допомогою активного використання комп'ютерних мереж різних рівнів.

У зарубіжній літературі виділяють такі технології навчання на основі активного використання комп'ютера та ІКТ: Computer Aided Instruction (CAI), Computer Aided Learning (CAL), Computer Based Learning (CBL), Computer Based Training (CBT), Computer Aided Assessment (CAA). Комп'ютерне програмоване навчання (CAI) – технологія, яка забезпечує реалізацію механізму програмованого навчання за допомогою відповідних комп'ютерних програм. Навчання за допомогою комп'ютера (CAL) передбачає самостійну роботу студента з новим матеріалом за допомогою різноманітних засобів, включаючи комп'ютер. У цьому випадку характер навчальної діяльності не регламентується, вивчення матеріалу може відбуватися за допомогою набору інструкцій, що є основою методу програмованого навчання. Вивчення на базі комп'ютера (CBL) відрізняється від попередньої технології тим, що передбачає використання переважно програмних засобів, які забезпечують ефективну самостійну роботу студентів. Навчання на базі комп'ютера (CBT) передбачає усі можливі форми передачі знань студенту (за участі викладача та без нього), що є характерним і для інших технологій. Оцінювання за допомогою комп'ютера (CAI) може бути самостійною технологією контролю, але на практиці комп'ютерний контроль переважно виступає як елемент інших технологій навчання [6, с. 44]. На нашу думку, така класифікація технологій не є коректною, адже практично неможливо розділити вищезгадані технології на окремі методи, тому що елементи кожної з них є взаємопов'язаними.

Розглянемо основні технології навчання на основі ІКТ, які виділяють вітчизняні дослідники. Серед них важливе місце посідають дистанційні технології навчання (ДН) – технології, які дозволяють реалізувати цілеспрямоване та методично організоване керівництво навчальною та пізнавальною діяльністю тих, хто навчається, і базуються на використанні широкого спектру традиційних, інформаційних і комунікаційних технологій [4, с. 11]. Якщо ж ми звертаємося до питання професійно-орієнтованого навчання, то технології ДН – це системна організація професійно спрямованої іншомовної підготовки майбутніх фахівців у будь-який час та в будь-якому місці, яка передбачає відповідно до цілей навчання найраціональніше застосування відібраних за принципами доцільності впровадження та взаємного доповнення методів, прийомів і засобів навчання, а також організаційних форм та адміністрування навчальних процедур при можливості реалізації опосередкованого (на відстані) взаємозв'язку студента і викладача. До основних функцій технологій ДН належать: організація самостійної позааудиторної роботи студентів; забезпечення майбутніх фахівців навчально-методичними матеріалами; формування та ведення каталогу інформаційних ресурсів з дисциплін; проведення автоматизованого тестування навчальних досягнень студентів (вхідного, поточного, модульного); забезпечення інтерактивного зв'язку студентів з викладачами та студентів між собою; забезпечення всіх студентів доступом до інформаційних ресурсів мережі Інтернет для виконання навчальних завдань; надання максимально повної інформації про порядок і режими навчання; забезпечення формування необхідних документів та ін [4, с. 27].

Серед технологій ДН у вищій школі виділяють мережеві технології, case-технології та ТВ-технології. Мережеві технології навчання забезпечують суб'єктів навчання навчально-методичними матеріалами та інтерактивним взаємозв'язком з використанням мережевих засобів комунікації. До них належать Інтернет-технології. Використання величезних можливостей мережі Інтернет у навчальному процесі є сучасною тенденцією розвитку інформатизації освіти. Освітні Інтернет-ресурси, тобто інформаційні ресурси в електронному вигляді, доступні у мережі, забезпечують користувачу доступ до вітчизняних і зарубіжних джерел інформації, надають можливість вибору форми та місця навчання, а також його рівня.

Ще одним важливим елементом мережевих технологій навчання є веб-технології. Технології Веб 2.0 – це сучасні засоби, мережеве програмне забезпечення, що підтримує групову взаємодію (персональні дії та комунікацію учасників між собою), тобто надає можливість користувачам взаємодіяти один з одним, а також працювати з масовими публікаціями, робити свій внесок у контент сайту за допомогою веб-додатків соціальних сервісів. До засобів Веб 2.0 належать мережеві щоденники, робочі записки, щоденники спільноти Живого Журналу з використанням блогів; сервіси колективного зберігання закладок, наприклад, посилання на веб-сторінки, що зацікавили; соціальні пошукові системи; колективне редагування гіпертекстів; соціальні

фотосервіси, призначені для зберігання й подальшого особистого чи спільного використання медіафайлів – фотографій, схем, малюнків; мережеві карти знань – спосіб зображення процесу спільного системного мислення за допомогою схем; спільне збереження медіаматеріалів – презентацій, відеозаписів, навчальних фільмів, віртуальних ігор; географічні сервіси – мобільні пристрої, наприклад, кишенькові комп'ютери та перекладачі, GPS-навігатори, мобільні телефони, відеокамери, цифрові фотоапарати тощо; спільне редагування документів, електронних таблиць тощо [4, с. 28]. Сьогодні широкого розвитку набуває концепція розвитку Інтернет-технологій Веб 3.0, яка дозволить на основі технологічної платформи Веб 2.0 створити високоякісний контент і сервіси. Автори цієї ідеї визначають її як «взаємодію Інтернету з фізичним світом». Суть її полягає у тому, що ключову роль у цій концепції будуть відігравати онлайн-експерти, які будуть здійснювати модерацію контенту сайтів, таким чином покращуючи якість інформації, яку можна буде використовувати також і в освітніх цілях. Зазначені технології відкривають перед майбутніми фахівцями такі можливості, як використання з навчальною метою відкритих, безкоштовних і вільних електронних ресурсів, самостійне створення мережного контенту, участь у нових формах навчально-пізнавальної діяльності, пов'язаних як з пошуком у мережі іншомовної інформації, так і зі створенням і редагуванням власних матеріалів, участь у професійних наукових спільнотах тощо.

Поштові та мобільні технології також є складовими поняття «мережеві технології навчання». Поштові технології у навчанні іноземних мов дозволяють забезпечити студентів необхідним навчальним матеріалом, використовуючи засоби електронної пошти, а також створити необхідний зворотній зв'язок студента з викладачем. Використання ж мобільного апаратного та програмного забезпечення як засобу навчання дозволяє отримувати, зберігати, опрацьовувати та відтворювати інформацію різного формату.

У навчальному процесі, крім мережевих технологій, можуть використовуватися case-технології, які реалізуються за допомогою спеціального набору електронних навчально-методичних матеріалів, що надсилаються студентам для самостійного опрацювання. Серед основних критеріїв створення таких наборів виділяють повноту та цілісність, адже це є важливою умовою досягнення навчальної мети.

Потрібно також виділити ТВ-технології навчання, які дозволяють колективно або індивідуально проглядати та прослуховувати відеоматеріали певної тематики, що збагачує навчальний процес, робить його цікавішим для студентів, а їхню роботу продуктивною.

Отже, серед переваг використання зазначених технологій у навчальному процесі ми виділяємо: вільний доступ студента до навчальної інформації, забезпечення його правом вибору навчального матеріалу, можливістю працювати з цим матеріалом за зручним для людини розкладом, а також комунікативність навчання, тобто забезпечення діалогу між викладачем і студентом за допомогою сервісів мережі Інтернет. Впровадження цих технологій у процес навчання іноземних мов, безумовно, повинно бути системним і послідовним. ІКТ мають величезний потенціал у освітній сфері, зокрема у навчанні такого важливого аспекту іноземних мов, як лексика. Розглянемо детальніше поняття лексичної компетентності та його особливості.

Володіння іноземною мовою передбачає формування у студента іншомовної комунікативної компетентності (ІКК), тобто здатності вирішувати актуальні для особи завдання, використовуючи іноземну мову. Як ми зазначали вище, сьогодні велика увага приділяється саме професійно орієнтованому навчанню іноземних мов, тому вважаємо доцільним виокремити поняття «професійна іншомовна комунікативна компетентність» (ПІКК), яка є складним психологічним утворенням, що формується на базі комунікативної компетентності людини в умовах конкретної фахової діяльності, що можна уявити у вигляді системи значущих для працівника відносин, умінь і навичок спілкування, їх сукупності, яка дозволяє ефективно реалізовувати комунікативний процес іноземною мовою в залежності від професійних потреб і є необхідною для розв'язання професійних завдань і продуктивного здійснення професійних функцій в іншомовному середовищі [5].

Лексична компетентність (ЛК) існує в межах ПІКК і є однією з її складових. Вона відіграє величезну роль у процесі оволодіння мовою, адже це в першу чергу словниковий запас, за рахунок якого відбувається обмін інформацією між людьми. Потрібно зазначити, що єдності у думках науковців з приводу визначення поняття «лексична компетентність» немає. Деякі дослідники сприймають ЛК як наявність певного запасу слів у межах професійного розвитку людини та здатність адекватно їх вживати, інші ж звертають увагу на здатність використовувати слово-еталон для кожного конкретного мовленнєвого завдання. На нашу думку, поняття «лексична компетентність» поєднує всі вищезгадані риси, тобто це здатність особи використовувати власний словниковий запас на основі лексичних знань, а також викликати з пам'яті слово-еталон для кожного конкретного мовленнєвого завдання і, звичайно, вдало та доречно вживати обрані вирази, професійну термінологію тощо. Важливо також підтримувати вищезгадані навички на необхідному рівні. Недостатній рівень сформованості ЛК має безпосередній вплив на можливість студента використовувати іноземну мову у тих чи інших ситуаціях спілкування. Потрібно також виділити поняття професійно орієнтованої лексичної компетентності (ПОЛК), тобто здатності використовувати необхідні лексичні одиниці (ЛЮ) для вирішення тих чи інших професійних завдань.

До лінгвістичних особливостей ЛК належать лексичні та граматичні елементи, які входять до її складу. До лексичних елементів належать однослівні форми та стійкі вирази, які, у свою чергу, містять розмовні вирази, фразеологічні ідіоми, метафори, підсилювальні звороти та ін. До граматичних елементів відносимо такі класи слів, як: артиклі, різні типи займенників, прийменники, допоміжні дієслова, сполучники, частки.

Найважливішим елементом змісту ЛК є лексичні навички, адже вони забезпечують функціонування лексики в спілкуванні [7, с. 92]. Саме вони дозволяють правильно утворювати, вживати і розуміти іншомовну лексику, спираючись на зв'язки між формами слова і його значеннями. Лексичні навички є здатністю розпізнавати ЛО, миттєво викликати із довгочасної пам'яті еталон слова залежно від конкретного мовленнєвого завдання та включати його у мовленнєвий ланцюжок [8, с. 169]. Виділяють три етапи формування лексичних навичок: ознайомлення, тренування і практика в спілкуванні. Саме на третьому етапі відбувається розвиток умінь і навичок використання лексики в різних видах мовленнєвої діяльності (МД). Щоб не забувати ЛО, потрібно автоматизувати їх у вправах із залученням усіх видів МД, саме тому третій етап формування лексичних навичок є таким важливим. Існують рецептивні та продуктивні лексичні навички. Формування продуктивних навичок передбачає правильне вживання ЛО активного мінімуму в говорінні і письмі відповідно до ситуації і мети спілкування. Для цього необхідно не лише згадати ЛО, відтворити її у процесі усного чи письмового спілкування, а ще й вжити її відповідно до норм мови і комунікативного завдання, не забуваючи про сполучуваність певної ЛО з іншими словами. Рецептивні лексичні навички допомагають розпізнавати і розуміти ЛО активного і пасивного мінімумів, що передбачає співвіднесення їх зі зразком, який міститься у довготривалій пам'яті. Ознайомлення з рецептивною лексикою відбувається, як правило, у процесі читання з опорою на графічний образ слова.

До психологічних компонентів, які впливають на формування англійської ПОЛК, належить розвиток когнітивної сфери студентів, тобто таких процесів, як: мислення, сприйняття, увага, пам'ять, уява. Активне осмислення і переробка лексичного матеріалу, його перетворення і збереження у внутрішньому лексиконі відбувається саме за рахунок мислення. Мислення відіграє важливу роль у процесі формування іншомовної ЛК, зокрема англійської, адже лексика є важливим компонентом здатності людини мислити іноземною мовою. Виділяють два види мислення: репродуктивне і творче. Завдяки репродуктивному мисленню відбувається засвоєння мовних зразків. Творче мислення дозволяє використовувати засвоєний матеріал відповідно до цілей і задач процесу спілкування, обирати ті ЛО, які найкращим чином передають думку мовця, його ставлення та комунікативні наміри. Процес сприйняття забезпечує створення вільного і повного образу іншомовного слова, під яким розуміють «сукупність інформації, що міститься у внутрішній і зовнішній структурі слова, при активному володінні ним в усному і писемному мовленні» [9, с. 132]. У процесі формування ЛК сприйняття відповідає за правильність і цілісність створення звукового та зорового образу іншомовного слова. Якщо ЛО використовується часто, кількість часу, що є необхідною для її розпізнавання, зменшується. Для найкращого запам'ятовування слова студенти повинні його чути, бачити і записувати. Дослідники зазначають, що засвоєння звукової форми слова, що забезпечується за рахунок слухової пам'яті, позитивно впливає на процес запам'ятовування ЛО. Слова зберігаються у пам'яті людини у вигляді підпорядкованої системи. Існує короткочасна та довготривала пам'ять. У процесі запам'ятовування лексичного матеріалу бере участь короткочасна пам'ять, за допомогою якої відбувається обробка інформації. Вона підтримує постійний зв'язок із знаннями, що зберігаються у довготривалій пам'яті, які весь час змінюються та збагачуються за рахунок нової інформації. Увага дозволяє зробити образ слова ясним, виразним і глибоким, що є обов'язковою умовою та компонентом успішного навчання лексики. Під час формування лексичної компетентності вона забезпечує правильність і повноту сприйняття ЛО. У процесі навчання лексики важливу роль також відіграє уява. Вона пов'язана зі створенням образів. Слово є засобом перетворення чуттєвих образів у розумові. Воно визначає психічну сутність образу. Об'єкт, який людина сприймає, та його образ є компонентами одного цілого, які доповнюють один одного. Життєвий досвід також має вплив на процес створення образів ЛО, адже вони є продуктом свідомості людини. Активна робота когнітивних процесів під час вивчення іншомовного лексичного матеріалу забезпечує свідоме й ефективне засвоєння лексики, що є запорукою формування системи лексичних знань і навичок.

Питання вибору необхідних ЛО для формування професійно орієнтованої лексичної компетентності майбутніх фахівців тієї чи іншої галузі є досить складним. На вибір цих елементів мають безпосередній вплив академічні та професійні сфери і ситуації, в яких вони мають вживатися. Критерії відбору лексики повинні мати ознаки мінімізації. Мінімізація є важливим фактором, що впливає на процес відбору ЛО, адже чим менший обсяг мовного матеріалу подано, тим більше шансів ефективно його засвоїти. Необхідність відбору лексичного мінімуму зумовлена умовами навчання, недостатньою кількістю годин, обмеженою тематикою та ін. Лексичний мінімум має відповідати цілям і змісту навчання. Фахова лексика є складовою лексичного мінімуму, необхідною для формування професійно орієнтованої лексичної компетентності. Термінологічний мінімум – відібрана на основі спеціальних критеріїв сукупність ЛО, засвоєння яких забезпечує виконання програмних цільових настанов і повний список яких є обов'язковим вихідним орієнтиром для підготовки навчальних словників-мінімумів та інших дидактичних матеріалів, що використовуються для навчання термінології та контролю за її засвоєнням [10, с. 202]. Відібраний термінологічний мінімум є інструментом організації процесу засвоєння лексики в навчальних цілях.

Коли ж питання вибору ЛО вирішено, сформовано словники-мінімуми, підібрано необхідний навчальний матеріал, постає питання часу. Викладач не завжди може звернути увагу студентів на певні нюанси у процесі вивчення лексики і формування лексичних навичок через брак часу. Для вирішення цього питання можуть бути використані ІКТ, адже вони мають величезний потенціал як в аудиторній роботі, так і поза нею.

Використання ІКТ у процесі формування лексичної компетентності передбачає дотримання таких принципів: принцип інтеграції ІКТ у навчальний процес, що передбачає використання комп'ютерних програм, які відповідають змісту навчання; принцип інтерактивності навчання, тобто діяльність кожного студента пов'язана з використанням комп'ютера у ролі викладача; принцип індивідуалізації, тобто вивчення лексичного матеріалу за допомогою ІКТ передбачає індивідуальну роботу студентів у комп'ютерному класі або вдома, що дозволяє враховувати їхні індивідуальні особливості; принцип надання орієнтирів для лексичних дій, що означає використання навчального словника, який є важливим елементом комп'ютерної програми, що використовується у процесі формування лексичної компетентності студентів. Він розкриває значення необхідної ЛО не тільки шляхом перекладу, але й за допомогою тлумачення слова іноземною мовою, введення його у словосполучення, надання синонімів, а також короткої довідки; принцип автоматизованого контролю рівня сформованості лексичних навичок, тобто використання ІКТ дозволяє контролювати процес вивчення лексичного матеріалу навіть на тренувальному етапі [1, с. 12].

Найпоширенішими традиційними методами для організації інтерактивного навчання, що застосовуються під час навчання іноземних мов у ВНЗ, є: словесні методи – бесіда, діалог; наочні методи – інтерактивна демонстрація; корпоративні методи навчання – робота в парах, робота в малих групах, карусель та ін.; колективно-групові методи навчання – «аналіз ситуацій», «мозковий штурм», вирішення проблем та ін.; ситуативні методи навчання – імітаційні ігри; дискусійні методи навчання – дискусія, дебати та ін.; дослідницькі методи – метод проектів тощо [4, с. 31].

Сьогодні широкого вжитку набувають комп'ютерно орієнтовані методи навчання, адже вони дозволяють активізувати навчально-пізнавальну діяльність студентів за рахунок використання ІКТ, що дозволяє створити інтерактивну платформу для професійної підготовки майбутніх фахівців. Зазначені методи навчання мають високий потенціал у навчанні іноземного лексичного матеріалу також, адже вони сприяють розвитку уваги, фантазії, нестандартності мислення, виховують системність і критичність мислення, а також формують здатність самостійно здобувати та засвоювати знання, уміння і навички. Серед комп'ютерно орієнтованих методів навчання потрібно виділити ті, які доцільно застосовувати у поєднанні з традиційними у процесі навчання професійно орієнтованої іноземної мови, зокрема у процесі вивчення лексичного матеріалу:

- комп'ютерне навчання іноземних мов – робота з електронними посібниками та підручниками, електронними кейсами та мовними портфелями, електронними енциклопедіями та словниками, системами машинного перекладу та ін.;
- методи комп'ютерної діагностики готовності студентів до занять – діагностичне комп'ютерне тестування;
- комп'ютерно орієнтовані методи навчального контролю і самоконтролю – автоматизоване тестування;
- проблемно-дискусійні комп'ютерно орієнтовані методи навчання – Інтернет-дискусії, Інтернет-конференції, ТВ-семінари та ін.;
- комп'ютерно-імітаційні методи навчання – рольові та ділові комп'ютерні мовні ігри;
- дослідницькі комп'ютерно орієнтовані методи навчання – метод телекомунікаційного проекту, on-line методи навчання та ін [4, с. 32].

Серед основних переваг використання вищезазначених методів можемо виділити: ефективність і продуктивність, що оптимізують процес навчання; гнучкість – можливість вибору часу та темпу навчання, пристосовуватися до індивідуальних потреб та особливостей студентів; інноваційність – постійні зміни та розвиток навчального процесу; зняття дистанційних і часових обмежень; методичне розмаїття форм, методів, режимів, прийомів навчання; легкість в організації повторення вивченого матеріалу; зниження вартості організації навчального процесу; високу мотивацію студентів; інтерактивність. Загалом, навчальні платформи, які існують сьогодні, відкривають безліч можливостей для створення різних методик і комплексів вправ для кращого засвоєння студентами нових ЛО, активного формування у них лексичних навичок і знань.

Отже, у цій статті ми визначили поняття ІКТ, які представляють собою інформаційні процеси та методи роботи з інформацією, що здійснюються за допомогою обчислювальної техніки, а також засобів телекомунікації, до яких належать комп'ютери, мобільні телефони, супутникові навігаційні системи, електронні інструменти та записуючі пристрої, радіо, телебачення, комп'ютерні мережі, супутниковий зв'язок, тобто все, що допомагає збирати, обробляти, зберігати та передавати інформацію в електронному вигляді. Ми також зазначили основні дидактичні можливості ІКТ і педагогічні цілі їхньої розробки, серед яких: підготовка до життя в умовах інформаційного суспільства, що передбачає розвиток мислення, комунікативних можливостей, умінь здійснювати експериментально-дослідницьку діяльність, а також формування інформаційної культури, інтенсифікація всіх рівнів навчально-виховного процесу і вдосконалення інформаційно-методичного забезпечення педагогічної діяльності. Були розглянуті основні технології навчання на основі ІКТ, серед яких важливе місце посідають дистанційні технології. Серед основних видів технологій ДН, які впроваджуються наразі у вищій школі, виділяють мережеві технології, case-технології та ТВ-технології. Ми також розглянули питання формування іноземної ПОЛК, яка представляє собою здатність використовувати необхідні ЛО для вирішення тих чи інших професійних завдань, звернули увагу на лінгвістичні та психологічні особливості цього процесу і дійшли висновку, що доцільним є використання

комп'ютерно орієнтованих методів навчання у поєднанні з традиційними у процесі навчання професійно орієнтованої іноземної мови, зокрема лексики. Серед методичних переваг комплексного використання таких методів виділяємо ефективність і продуктивність, гнучкість, інноваційність, а також інтерактивність та методичну розмаїтість.

ЛІТЕРАТУРА

1. Александров К. В. Мультимедийный комплекс как средство обучения лексической стороне иноязычной речи студента лингвистического вуза (на материале немецкого языка): автореф. дис. на соискание ученой степени канд.пед.наук: спец. 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания» / К. В. Александров. – Н. Новгород : НГЛУ, 2009. – 22 с.
2. Гринберг А. С. Информационный менеджмент: Учебн. пособ. для вузов / А. С. Гринберг, И. А. Король. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 415 с.
3. Дырдина Е. В. Информационно-коммуникационные технологии в компетентностно-ориентированном образовании: учебно-методическое пособие / Е. В. Дырдина, В. В. Запорожко, А. В. Кирьякова. – Оренбург : ООО ИПК «Университет», 2012. – 227 с.
4. Інформаційно-комунікаційні технології у навчанні іноземних мов для професійного спілкування: Колективна монографія [Т. І. Коваль, П. Г. Асоянц, Т. М. Каменєва, Н. В. Майер, О. С. Синєкоп, В.В. Стрілець, А. Ю. Чуфарлічева. Заг. ред.: Т. І. Коваль]. – К. : Видавничий центр КНЛУ, 2012. – 280 с.
5. Коротун О. О. До питання структури іншомовної комунікативної компетентності [Електронний ресурс] / О. О. Коротун // Матеріали проекту «Простір гуманітарної комунікації». – 2009. – Режим доступу: www.ntsai-fon-pri.at.ua/blog/2009-10-20-104
6. Красильникова В. А. Информационные и коммуникационные технологии в образовании: учебное пособие / В. А. Красильникова. – М. : ООО «Дом педагогики», 2006. – 231 с.
7. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. [Вид. 2-е, випр. і перероб.] / Кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2002. – 328 с.
8. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції: Курс лекцій: [навч.-метод. посібник для студ. мовних спец. осв.-кваліф. рівня «магістр»] [О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін.] / за ред. С. Ю. Ніколаєвої – К. : Ленвіт, 2011. – 344 с.
9. Черемошкина Л. В. Психология памяти: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Л. В. Черемошкина. – М. : Издательский центр «Академия», 2002. – 368 с.
10. Ярема І. А. Зміст формування англійської лексики компетентності в професійно орієнтованому говорінні студентів металургійних спеціальностей / І. А. Ярема // Вісник Запорізького національного університету. Серія: Педагогічні науки. – Запоріжжя, 2012. – Вип. 1 (17). – С. 197 – 203.

УДК 378.016:811.111:004+37.011.3-051:94

Пушкар О. О.

аспірант Київського національного
лінгвістичного університету

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ПІДРУЧНИКА В СЕРЕДОВИЩІ MOODLE З МЕТОЮ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ

У статті розглянуто та проаналізовано визначення поняття „електронний підручник”; охарактеризовано систему управління навчальним вмістом Moodle як ефективного засобу використання передових технологій навчання; визначено основні принципи створення електронного підручника в середовищі Moodle з метою формування професійно орієнтованої лексики компетентності у майбутніх учителів історії.

Ключові слова: електронний підручник, дистанційне навчання, середовище Moodle, принципи створення електронного підручника.

Пушкар А. А. Особенности создания электронного учебника в среде MOODLE с целью формирования профессионально ориентированной лексической компетенции у будущих учителей истории. В статье рассмотрены и проанализированы определения понятия „электронный учебник”; охарактеризована система управления учебным содержанием Moodle как эффективный способ использования передовых технологий обучения; определены основные принципы создания электронного учебника в среде Moodle с целью формирования профессионально ориентированной лексической компетенции у будущих учителей истории.

Ключевые слова: электронный учебник, дистанционное обучение, среда Moodle, принципы создания электронного учебника.

Pushkar A. A. Features of creation of electronic textbook in the environment MOODLE to form a professionally oriented lexical competence of future history teachers. The article deals with the examination and analyzing of the definition «electronic textbook», it describes a learning content management system Moodle as an effective means of utilizing the advanced technology of education, defines the main principles of creating an electronic textbook in the Course Management System Moodle in order to create a professionally-oriented lexical competence of future teachers of history.